

Nr 60.

Av herr **Johansson, Johan Peter**, om inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränssorter.

Under åttonde huvudtiteln (sid. 506 i bilagan) i årets statsverksproposition föreslår Kungl. Maj:t, att anslaget till inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränssorter, måtte för budgetåret 1928—1929 utgå med oförändrat belopp, 200,000 kronor.

Då i nämnda bilaga ingen som helst upplysning lämnats, huruvida anslagsbeloppet visat sig tillräckligt för sitt ändamål eller ej, bibringas den, som ej är fullt förtrogen med förhållandena inom de delar av landet, varom här är fråga, helt naturligt den uppfattningen, att allt är väl beställt och att anslaget sålunda visat sig motsvara behovet.

En helt annan uppfattning erhåller emellertid den, som tar del av skolöverstyrelsens framställning i ämnet till Kungl. Maj:t den 31 augusti 1927. Som förevarande angelägenhet synes ha erhållit tillräcklig belysning genom skolöverstyrelsens nämnda framställning, tillåter jag mig här återgiva densamma i dess helhet, i vad den berör områdena för statens nuvarande understödsverksamhet.

Skolöverstyrelsens framställning i denna del är av följande lydelse:

»I underdånig skrivelse den 31 augusti 1925 hemställde överstyrelsen, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att — med uteslutande av det i riksstaten uppförda ordinarie anslaget å 125,000 kronor till beredande av möjlighet till skolgång genom inackordering i skolhem eller enskilda hem för skolpliktiga barn av fattiga, avlägset boende föräldrar inom vissa lappmarksförsamlingar i Västerbottens och Norrbottens län — för beredande av möjlighet till skolgång genom inackordering i skolhem eller enskilda hem för skolpliktiga barn av avlägset boende föräldrar inom Värmlands, Jämtlands, Kopparbergs, Västerbottens och Norrbottens län ävensom i de fall, då detta prövas vara av behovet särskilt påkallat, jämväl inom övriga delar av riket i riksstaten uppföra ett ordinarie anslag av 250,000 kronor, att utgå enligt de närmare villkor och bestämmelser, Eders Kungl. Maj:t kunde finna gott föreskriva.

Vid bifall härtill skulle särskilt anslag å extra stat till beredande av möjlighet till skolgång för vissa barn inom Hotagens och Frostvikens församlingar icke längre vara erforderligt.

Eders Kungl. Maj:t föreslog emellertid riksdagen, att ifrågavarande inackorderingsverksamhet måtte utsträckas allenast till Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samt att anslaget till inackorderingsbidrag måtte för budgetåret 1926—1927 bestämmas till 200,000 kronor. Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Härefter har Eders Kungl. Maj:t, med upphävande av kungörelsen den 27 februari 1920 (nr 144) angående statsbidrag till vissa skoldistrikt inom Västerbottens och Norrbottens län för inackordering av skolbarn i skolhem eller enskilda hem med däri genom kungörelsen den 1 februari 1924 (nr 8) gjorda ändringar, den 28 maj 1926 utfärdat kungörelse i ämnet (nr 142).

Vidare får överstyrelsen erinra, att överstyrelsen i underdänig skrivelse den 31 augusti 1926 framhållit behov av dels utvidgning av inackorderingsverksamheten i vissa fall till andra delar av riket än dem, varom är fråga i ovanberörda kungörelse nr 142 år 1926, dels ock av ökat anslag för inackordering av sådana barn, som avses i nämnda kungörelse, men att överstyrelsen, i betraktande av den utav 1926 års riksdag beslutade utvidgningen av understödsverksamheten ej då ansåg sig böra förnya sin i ovanberörda skrivelse den 31 augusti 1925 gjorda framställning utan allenast vidhålla sin i underdänigt utlåtande den 13 juli 1926 gjorda hemställan i fråga om utsträckning av tillämpligheten av bestämmelserna för inackorderingsanslaget till vissa kolonisters barn.

På grund av Kungl. Maj:ts förslag beslöt riksdagen allenast att i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppföra ifrågavarande ordinarie anslag under titeln: Inackordering för vissa skolpliktiga barn inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, med oförändrat belopp 200,000 kronor.

I sin ovannämnda skrivelse den 31 augusti 1925 lämnade överstyrelsen en översikt beträffande ansökningarna om statsbidrag för ändamålet från och med år 1920 till och med budgetåret 1925—1926, under vilken tid bidrag endast kunde utgå till svensktalande lappmarksförsamlingar i Västerbottens och Norrbottens län samt till Överkalix skoldistrikt. Denna redogörelse finnes återgiven i bilagan (sid. 537) till punkt 149 av åttonde huvudtiteln i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag. Av de däri förekommande uppgifterna inhämtas bland annat, att antalet till inackordering föreslagna barn ökats från 1,001 år 1920 till 1,704 under budgetåret 1925—1926 och att antalet inackorderingsdagar för samma tider ökats från 115,595 till 322,890, men att medeltalet beviljade statsbidrag på grund av otillräckligheten av de för ändamålet tillgängliga medlen minskats från 65 öre för dag år 1920 och 77 öre år 1922 till 39 öre under budgetåret 1925—1926.

Sedan ifrågavarande anslag höjts till 200,000 kronor och möjligheten att erhålla bidrag utsträckts till alla skoldistrikt i Jämtlands län och Västerbottens län samt till Norrbottens län, med undantag för vissa av rikets nordligaste gränsorter, beträffande vilka orter medel för samma ändamål utgå av annat anslag, har överstyrelsen två gånger verkställt fördelningen av nu förevarande anslag; och får överstyrelsen härmed lämna följande översiktliga redogörelse över anslagsbeloppens fördelning under ifrågavarande två budgetår:

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
L ä n	Budgetår	Antal skol-distrikt	Antal barn över 8 år	Antal inackorderings-dagar för barn över 8 år	Sökt belopp kr.	Beräknad to-talkostnad för max. 230 dagar och max. 1 kr. per dag, kr.	Tilldelat stats-bidrag, kr.	Erhållet bi-drag för inackorderings-dag, kr. (Jfr kol. 5)	Anmärkningar	
Jämtlands	1926—1927	* 8	182	31,540	27,849:—	31,420:—	16,980:—	0.54	* Endast 2 skoldistrikt i Jämtland, nämligen Hotagen och Frostviken, hade förut statsbidrag.	
	1927—1928	37	681	107,792	145,974:—	107,602:—	28,340:—	0.27		
	Nya	29	439	68,992	114,484:—	68,992:—	17,590:—	0.25		
Västerbottens . . .	1926—1927	12	1,125	195,567	153,786:—	191,082:—	97,050:—	0.50		
	Nya	1	23	3,990	3,388:—	3,870:—	1,750:—	0.44		
	1927—1928	18	1,433	264,054	214,322:—	247,693:—	88,520:—	0.34		
	Nya	6	188	35,333	33,526:—	30,464:—	9,000:—	0.25		
Norrbottens	1926—1927	7	976	189,987	189,972:—	183,227:—	85,970:—	0.45		** Töre skoldistrikt, som inkom efter det fördelningen ägt rum, ej inbegripet.
	Nya	**3	84	13,870	11,157:—	13,290:—	7,020:—	0.51		
	1927—1928	12	1,103	227,849	239,622:—	222,745:—	83,140:—	0.36		
	Nya	5	203	47,347	41,583:—	34,356:—	12,710:—	0.27		
Tillhopa	1926—1927	27	2,283	417,094	371,607:—	405,729:—	200,000:—	0.48		
	Nya	12	290	49,400	42,394:—	48,580:—	25,750:—	0.52		
	1927—1928	67	3,217	599,695	599,918:—	578,040:—	200,000:—	0.33		
	Nya	40	830	151,672	189,593:—	133,812:—	39,300:—	0.26		

Av ovanstående tabell framgår bland annat, att antalet skoldistrikt, som i tid sökt statsbidrag, i jämförelse med närmast föregående budgetår ökats för budgetåret 1926—1927 med 12 och för budgetåret 1927—1928 med 40, att antalet barn över 8 år ökats till respektive 2,283 och 3,217, att antalet inackorderingsdagar ökats till ej mindre än respektive 417,094 och 599,695 samt att det för inackorderingsdag erhållna statsbidraget, som år 1922 nått maximum med ett medeltal av 77 öre, trots anslagets höjning till 200,000 kronor för budgetåret 1926—1927 varit 48 öre och för budgetåret 1927—1928 nedgått till allenast 33 öre eller till lägre medeltal än före den senaste anslagsökningen. I fråga om de för sistnämnda budgetår nytillkomna skoldistrikten, vilka å tabellen redovisats inom ram, har medeltalet statsbidrag varit ännu lägre och utgjort allenast 26 öre för inackorderingsdag, vilket varit nödvändigt, för att statsbidraget till övriga distrikt ej skulle behöva reduceras ännu mer än som måst ske.

Vad därefter angår behovet av anslag för ändamålet under budgetåret 1928—1929, synes man enligt de approximativa beräkningar, som kunnat verkställas med ledning av uppgifter, inhämtade genom vederbörande folkskollinspektörer, böra utgå därifrån, att sammanlagda beloppen av de statsbidrag, som komma att sökas, skulle något överstiga 580,000 kronor. Då i en del fall statsbidrag torde — på sätt hittills ofta skett — ha beräknats även för barn, som vid inackorderingsperiodens början ej fyllt 8 år samt jämväl för ett större antal inackorderingsdagar, än som med hänsyn till ferier vid påsk och pingst är oundgängligen nödvändigt, torde någon reduktion av de ifrågasatta statsbidragen kunna ifrågakomma, utan att ifrågavarande skoldistrikts inackorderingsverksamhet blir lidande därav. Som skoldistriktet i regel ej uppgivit vare sig beräknade antalet inackorderingsdagar eller totalkostnaden och statsbidraget för inackorderingsdag, möter det helt naturligt stora svårigheter att från dessa utgångspunkter nå en något så när hållbar beräkning för denna reduktion.

Nu förhåller det sig emellertid så, att de skolråd, som uppgivit sig ämna söka statsbidrag för budgetåret 1928—1929, äro med några få undantag när desamma, som erhållit statsbidrag för budgetåret 1927—1928. Överstyrelsen anser sig därför kunna för nu ifrågavarande beräkning utgå ifrån de specificerade uppgifter angående inackorderingsdagar och inackorderingsersättning m. m., som åtföljt ansökningarna för sistnämnda budgetår. Såsom framgår av den ovan intagna tabellen uppgick antalet inackorderingsdagar, efter korrigeringar i nyss nämnda avseenden, till 599,695 eller i runt tal 600,000. Någon betydligare minskning i detta dagantal torde ej vara att räkna med och stämmer det för övrigt väl överens med summan av de belopp, som skoldistriktet enligt vad ovan nämnts önska erhålla i statsbidrag, tillhoppa mer än 580,000 kronor. Utgår man — i överensstämmelse med vad som i detta avseende uttalades av vederbörande departementschef i proposition i ämnet (nr 348) till 1919 års riksdag och med överstyrelsens tidigare uttalade uppfattning — vidare därifrån, att statsbidragen i medeltal torde böra beräknas efter 75 öre för inackorderingsdag, skulle för budgetåret 1928—1929 erfordras ett belopp

av 450,000 kronor. Med hänsyn därtill, att det alltjämt torde vara nödvändigt att så långt som möjligt söka begränsa statens utgifter för ändamålet, och då det synes möjligt att på ett rätt så tillfredsställande sätt kunna ordna med inackorderingsverksamheten i nu ifrågavarande skoldistrikt, därest statsbidraget för dag sänkes något, har överstyrelsen ansett sig för budgetåret 1928—1929 kunna stanna vid att beräkna medeltalet till 70 öre. Enligt denna beräkning skulle förevarande anslag behöva höjas från sitt nuvarande belopp, 200,000 kronor, till 420,000 kronor.

De kostnader, som skoldistriktet i allt fall få vidkännas för inackorderingen av skolbarn, synas ändock bliva ganska avsevärda och betungande, då man i det övervägande antalet fall torde ha att räkna med en inackorderingskostnad av mellan 1 krona och 1 krona 25 öre för dag.

Den av Överstyrelsen nu förordade höjningen av anslaget är sålunda av betydande storlek. Överstyrelsen får emellertid för sin del ånyo på det livligaste framhålla att, om en verklig förbättring skall kunna vinnas beträffande folkundervisningen inom de glest befolkade trakter, varom här är fråga, staten måste på ett betydligt kraftigare sätt än hittills stödja skoldistriktet genom bidrag till skolbarns inackordering i skolhem eller enskilda hem. Det synes nämligen omöjligt för dessa skoldistrikt att i någon nämnvärdare grad påtaga sig ytterligare utgifter för ändamålet, då de redan nu ha att bära en tung skattebörda, som i ett stort antal fall överstiger 15 procent av den beskattningsbara inkomsten, och deras bärkraft dessutom är synnerligen svag.

Såsom framgår av ovan lämnade redogörelse för fördelningen av inackorderingsanslaget för budgetåret 1927—1928 har genomsnittliga statsbidraget för dag på grund av ökade anspråk på delaktighet av bidrag nedgått så avsevärt som till 33 öre, medan samma siffra för nytillkomna skoldistrikt ej kunnat bli högre än 26 öre. Det synes Överstyrelsen ligga i öppen dag, att man genom så små statsbidrag i stället för att främja folkundervisningen i dessa ödebygder riskerar att förlama det intresse för hithörande angelägenheter, som under senare åren framträtt allt kraftigare.»

Innehållet i skolöverstyrelsens framställning synes mig tydligt ge vid handen, att staten måste kraftigare än hittills understödja ifrågavarande inackorderingsverksamhet. Sker ej detta, är det fara värt, att det stora intresse för saken, som visats av skoldistriktet, skall helt eller delvis gå förlorat. Endast med stora ekonomiska uppoffringar har det varit dessa hårt skattetyngda kommuner möjligt att låta ifrågavarande barn få möjlighet till inackordering i närheten av skolor. Och ofta ha skoldistrikt, som egentligen ansett sig sakna ekonomiska förutsättningar, gått in för dylik inackorderingsverksamhet i förhoppning att en större del av utgifterna härför skulle täckas genom de statsbidrag, som ställts i utsikt. Att dessa förhoppningar ej gått i uppfyllelse, framgår tydligt av skolöverstyrelsens översiktstabell, av vilken inhämtas, att för innevarande läsår statsbidraget i medeltal utgör för samtliga understödda skoldistrikt 33 öre och för nytillkomna skoldistrikt 26 öre, allt för barn och inackorderingsdag. Då beräknade inackorderingskostnaden för barn och dag

ansetts utgör omkring 1 krona, hava skoldistriktet sålunda i medeltal kunnat tillerkännas statsbidrag med allenast $\frac{1}{3}$, respektive $\frac{1}{4}$ av denna totalkostnad.

Såvitt ändring ej sker i detta förhållande mellan statens och skoldistriktets bidrag till utgifterna för inackorderingen, kan med sannolikhet förväntas, att ett avsevärt antal skoldistrikt ej våga sig på att för nästa läsår fortsätta med en inackorderingsverksamhet, som de finna överstiga sina ekonomiska resurser. Följden härav blir sålunda den, att i dessa skoldistrikt den möjlighet till ordnad skolgång för ödebygdens barn, som så nyligen öppnats, antingen måste helt lämnas outnyttjad eller inskränkas till en mindre del av de barn, för vilka extra åtgärder äro behövliga. Och sålunda framskjutes ånyo till en oviss framtid förhoppningen, att barnen hos viddernas spridda befolkning måtte allmänt bli delaktiga av de kunskaper och den högre kultur, som rikets obligatoriska folkskolor och fortsättningsskolor äro avsedda att bibringa. Men dessa barn behöva så väl erhålla denna utbildning för att kunna med framgång uppta kampen för tillvaron i deras ofta så karga hembygd.

Att skoldistrikt redan tagit i övervägande att upphöra med den nyligen påbörjade inackorderingsverksamheten, har redan försports. Och det är också känt, att skoldistrikt, som för att råda bot för den stora bristen på lämpliga inackorderingshem, redan hört sig för om möjligheten att få statsbidrag till uppförande av skolhem, sedermera låtit saken förfalla, då de ej kunnat påräkna tillräckligt statsbidrag till upprätthållande av inackorderingsverksamheten i ett dylikt skolhem.

Då av det sagda torde framgå, att ökad statshjälp är behövlig, därest inackorderingsverksamheten skall kunna upprätthållas i nödig utsträckning, och jag ej funnit något att erinra mot den inom skolöverstyrelsen verkställda beräkningen, får jag härmed föreslå,

att riksdagen måtte för budgetåret 1928—1929 höja *ordinarie* anslaget: inackorderingsbidrag för vissa skolpliktiga barn inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, dock ej rikets nordligaste gränsorter, nu 200,000 kronor med 220,000 kronor till 420,000 kronor.

Stockholm den 19 jan. 1928.

J. P. Johansson.